

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneses

Jaurītes Briedes

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2023. gada 1. novembrī

lietā Nr. 2022-33-01

“Par Militārā dienesta likuma 10. panta otrās daļas un 15. panta pirmās daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 102. pantam”

1. Satversmes tiesa 2023. gada 18. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-33-01 “Par Militārā dienesta likuma 10. panta otrās daļas un 15. panta pirmās daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 102. pantam” (turpmāk – Spriedums), ar kuru nosprieda atzīt Militārā dienesta likuma 10. panta otro daļu un 15. panta pirmās daļas 1. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas), ciktāl šīs normas aizliedz karavīram būt par politiskās partijas biedru, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un 102. pantam.

2. Piekrītu Spriedumā secinātajam, ka apstrīdētās normas, kas aizliedz karavīram būt par politiskās partijas biedru, atbilst Satversmes 102. pantam. Tomēr uzskatu, ka izskatītajā lietā Satversmes tiesai nebija jāturpina izvērtējums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesa secināja, ka pieteikumā identificētās personu grupas attiecībā uz dalību politiskajā partijā nav salīdzināmas tiesiskās vienlīdzības principa aspektā, tādēļ apstrīdētās normas, kas aizliedz karavīram būt par politiskās partijas biedru, atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Tomēr gadījumā, ja Satversmes tiesa būtu secinājusi, ka apstrīdētās normas pārkāpj tiesiskās vienlīdzības principu, tai apstrīdētās normas atbilstoši tam, kā tā to ir darījusi

2022. gada 21. aprīļa spriedumā lietā Nr. 2021-27-01, būtu jāatzīst par neatbilstošām Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un attiecīgi – par spēkā neesošām. Uzskatu, ka Satversmes tiesa šādi rīkotos nepareizi.

3. Satversmes tiesa spriedumā atzina, ka apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums ir piemērots leģitīmo mērķu – demokrātiskas valsts iekārtas un sabiedrības drošības aizsardzība – sasniegšanai. Tiesa atzina, ka nav saudzējošāku līdzekļu, ar kuriem pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus varētu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē. Tā arī atzina, ka labums, ko sabiedrība gūst no karavīram izvirzītās politiskās neitralitātes prasības, ir lielāks par nelabvēlīgajām sekām, kas karavīram rodas no aizlieguma būt par politiskās partijas biedru. Tādējādi Satversmes tiesa būtībā atzina, ka apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā.

Gadījumā, ja Satversmes tiesa atzītu, ka apstrīdētās normas pārkāpj tiesiskās vienlīdzības principu, tai būtu jāatzīst par spēkā neesošām tādas tiesību normas, kas pašas par sevi pēc būtības atbilst Satversmei. Vismaz tā Satversmes tiesa ir rīkojusies iepriekš, piemēram, 2022. gada 21. aprīļa spriedumā lietā Nr. 2021-27-01.

Ja Satversmes tiesa vērtē pamattiesību ierobežojuma atbilstību gan kādam citam Satversmes pantam, gan 91. panta pirmajam teikumam, un atzīst pamattiesību ierobežojumu par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā, tad tā saistībā ar Satversmes 91. pantu pēc būtības izvērtē nevis lietā apstrīdēto normu, bet gan citās tiesību normās ietverto regulējumu, atbilstoši kuram attiecībā uz citu salīdzināmo grupu ierobežojums nav noteikts. Faktiski tiek vērtēta noteikta tiesiskā regulējuma neesības atbilstība Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Uzskatu, ka tas pārsniedz izskatāmās lietas robežas.

Šī iemesla dēļ uzskatu, ka būtu nepareizi par spēkā neesošām atzīt lietā apstrīdētās normas. Pretējā gadījumā, pat ja likumdevējs citā tiesību normā pēc šāda Satversmes tiesas sprieduma noteiktu pamattiesību ierobežojumu arī citai salīdzināmajai grupai, tas nemainītu Satversmes tiesas sprieduma rezultātu attiecībā uz apstrīdētajām normām – tās jebkurā gadījumā noteiktā brīdī zaudētu spēku.

Turklāt ar šādu spriedumu Satversmes tiesa ierobežotu likumdevēja rīcības brīvību izlemt, kurām salīdzināmajām grupām noteikt pamattiesību ierobežojumu, un būtībā uzliktu pienākumu noteikt pamattiesību ierobežojumu tādai personu grupai, uz kuru nemaz neattiecas apstrīdētās normas.

4. Ņemot vērā minēto, uzskatu, ka gadījumā, ja Satversmes tiesa apstrīdētajās normās noteikto pamattiesību ierobežojumu atzīst par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā, tai nav jāturpina izvērtējums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, pasakot, ka šāds izvērtējums nevar mainīt sprieduma rezultātu.

Līdzīgi rīkojusies arī Eiropas Savienības Tiesa, piemēram, lietā, kurā Itālijas tiesa bija uzdevusi jautājumu par Eiropas Savienības pamattiesību hartas 20. un 21. pantu, kuros nostiprināti vienlīdzības un diskriminācijas aizlieguma principi. Eiropas Savienības Tiesa šajā lietā bija atzinusi, ka tiesību normas ir interpretējamas tādējādi, ka akreditācijas tiesības valsts var piešķirt tikai vienai institūcijai, un tādēļ Tiesa norādīja, ka šī iemesla dēļ “nevar lietderīgi atsaukties uz Hartas 20. un 21. pantu”, minētie Hartas panti nevar ietekmēt apstrīdēto normu spēkā esību (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 6. maija spriedums lietā C-142/20 "Analisi G. Caracciolo", 62.–63. punktu*).

Vienlaikus Satversmes tiesai ir iespēja *obiter dictum* vērst likumdevēja uzmanību, ka, iespējams, pastāv citas salīdzināmās grupas, tādējādi ļaujot likumdevējam pašam apsvērt, vai tām nav nosakāms attiecīgs pamattiesību ierobežojums šīm citām grupām.

Satversmes tiesas tiesnese

Jautrīte Briede

*Dokuments parakstīts ar drošu
elektronisko parakstu.*